

**MIKSI MUKAAN OSALLISTAVAAN RYHMÄÄN?
- OSALLISTUMISEN JA OSALLISUUDEN
SOSIAALINEN PERUSTA**

Outi Hietala, VTT; tutkija-kehittäjä & työnohjaaja, InspirOu

VÄITÖSKIRJA (2013) A-KLINIKAN ASIAKASKAHVILASSA. ETNOGRAFINEN TUTKIMUS ASIAKKAIDEN JUOMISELLE JA AMMATTIAVULLE ANTAMISTA MERKITYKSISTÄ

- Tarkastelen tutkimuksessa päihdepalveluita ja ammattiapua A-klinikan asiakkaiden näkökulmasta.
- Jäljitin myös niitä merkityksiä, joita A-klinikan asiakaskahvilaan kokoontuneet ihmiset antoivat juomiselle omassa arjessaan
- Tavoitteena lisätä ymmärrystä avun vastaanottamisen sosiaalisista ja kulttuurisista ehdoista.
- Tutkimuksen näkökulma paitsi palveluiden käyttämisessä myös asiakkaiden arjessa vallitsevissa kulttuurisissa logiikoissa, sosiaalisissa suhteisissa ja sosiaalisissa järjestelmissä.

yhteys OSALLISTUMISEN SOSIAALISEEN PERUSTAAN

TUTKIMUKSEN TAUSTAT LYHYESTI:

Tutkimuskenttä sijoittui eräälle Helsingissä 1990-luvun puolivälissä sijainneelle A-klinikalle ja siellä toimineeseen päihteettömään asiakaskahvilaan.

Tutkimuksen perustana tulkitsevan antropologian ja hermeneutiikan traditiot: keskityin havainnoimaan asiakaskahvilassa tapahtuvaa toimintaa ja siellä käytyjä keskusteluja, sekä ymmärtämään, millaisena kahvila (sekä A-klinikka) näyttäytyi siellä käyville, selvää päivää viettäville ihmisille.

Aineisto muodostuu kahdeksan kuukauden kenttätöiden aikana kootuista kenttäpäiväkirjoista sekä kenttätöiden alkuvaiheessa tehdyistä haastatteluista.

RYHMÄÄN JA TOIMINTAAN OSALLISTUMISEN SOSIAALINEN PERUSTA?

KAKSI KEHYSTÄ

Juomiselle ja elämälle, omalle sekä toisten toiminnalle kahvilassa annettuja merkityksiä voi hahmottaa kahdesta ”suunnasta” tai kahden ”kilpailevan” logiikan valossa:

>> TULKINTAKEHYKSET

Kohtuuden kehys perustui ajatukseen yksilön velvollisuudesta hallita tietoisesti omia reaktioitaan ja pyrkiä näin toimimaan normaalisti

Rankkuuden kehyksessä korostui kollektiivinen, miehinen hierarkkisuus ja sidonnaisuus, kestäkyky, pakot ja selviytymisen eetos.

KEHYSTEN JA SOSIAALISEN TODELLISUUDEN VÄLINEN SUHDE

- Kehykset aina sidoksissa arkiseen toimintaan ja sosiaalisuuteen & kokemuskieleen >> jaetut merkitykset.
- Dorothy Smith: kieleen aina sisäänrakennettuna tietty sosiaalinen järjestelmä sekä sen kautta määrittyvä arki & toimintalogiikat (Smith 2005)
- Juominen & sen seuraukset saivat asiakaskahvilassa hyvin erilaisia merkityksiä riippuen siitä, kummassa kehyksessä niitä motivoitiin ja tulkittiin (liikkuminen kehysten välillä mahdollista samassakin keskustelussa).

KOHTUUDEN KEHYKSESSÄ

- Itseä ja muitakin sekä toimintaa (esim. juomista) arvioidaan suhteessa yksilö-ideaaliin
- Jokaisen tulisi kyetä suuntaamaan toimintaansa tietoisesti, tekemään järkeviä valintoja

modernin yksilö/subjekti-toimija

- Koko elämä näyttäytyy projektina, jota tulisi ohjata ja johon tulisi kyetä vaikuttamaan tietoisin valinnoin sekä päätöksin.
- Ihanneyksilö reagoi oikealla tavalla erilaisten vaihtoehtojen ja virtausten maailmassa.
- Riippumattomuus ja yksilöllisyyden kehittäminen osallisuuden ehtoina (Snibbe & Markus 2005)

TAPATUUNAUS-RYHMÄTOIMINTAAN OSALLISTUMINEN KOHTUUDEN KEHYKSESSÄ TULKITTUNA:

HAASTEITA:

Jos kokee tulevansa määritellyksi suurkuluttajaksi tai päihdeongelmaiseksi >>
Uhkana, että epäonnistuminen itsen hallinnassa paljastuu

MAHDOLLISUUKSIA:

- Osallistuminen omana valintana ja keinona itsestä huolehtimiseen korostaa yksilötoimijuutta > kunniallisuus
- Korostunut tavallisuus kunniallinen vaihtoehto ongelmalähtöiselle päihdepuheelle, joka uhkaa yksilötoimija-ideaalia

*Minuustekniikat ja moraalinen subjektivaatio muodostuvat erilaisista tavoista tai käytännöistä, joiden välityksellä yksilö voi ottaa itsensä oman ymmärryksensä kohteeksi. (Foucault 1998)

TAPATUUNAUUS-RYHMÄTOIMINTAAN OSALLISTUMINEN KOHTUUDEN KEHYKSESSÄ TULKITTUNA

- Vapaamuotoisissa keskusteluissa mahdollisuus tarkastella puheen tasolla omaa itseä ja toimintaa moraalisubjektina* & peilata toisiin
 - >> yksilötoimija-ideaali vahvistuu
 - >> kokemus itsen tietoiseen hallintaan perustuvasta osallisuudesta
- Ryhmän toiminnan suuntaaminen yhdessä
 - >> Tulee muiden ryhmäläisten silmissä nähdyksi yksilötoimijana
 - >> Luottamus omiin (hallinta)keinoihin, vaikuttamisen mahdollisuuksiin ja toisiin (yksilöideaalin jakaviin) ihmisiin vahvistuu
 - >> vahvistaa edelleen osallisuutta (päihitteettömässä) arjessa

RANKKUUDEN KEHYKSESSÄ

- Kaikki arkinen, tavalliseksi koettu toiminta, niin työnteko kuin juominen, motivoituu miehisyydellä, kestäkyvyn koettelulla, riskinotolla tai uhmalla ja peräänantamattomuudella (Selviytymisen eetos/Matti Kortteinen 1992).
- Oman vapauden/autonomian korostaminen ja herrojen vallan vastustaminen
- Sidos/suhde johonkin velvoittavaan, pakottavaksi koettuun voimaan, yhteisöön tai ilmiöön, jolle oma tahto ja minuus nähdään alisteisena
>> **osallisuus päihdelähtöisissä yhteisöissä/alakulttuureissa**

RANKKUUDEN KEHYKSESSÄ....

- Itsen määrittelyn ja toiminnan suuntaamisen kannalta yksilösubjekti epäolennainen, tai **kollektiiviset sidokset & pakot** asettuvat sen edelle
- Oleellista ulkoinen, luonnolliseksi ja annetuksi koettu auktoriteetti ja hallintavalta (traditionaaliset hierarkiat)
- Oma asema ja osallisuus (juomisen varaan rakentuneissa) yhteisöissä: perustana toisaalta alisteisuus, toisaalta vastustus/uhma.

TAPATUUNAUUS-RYHMÄTOIMINTAAN OSALLISTUMINEN RANKKUUDEN KEHYKSESSÄ TULKITTUNA?

HAASTEITA:

Ajatus yksilötoimijasta ja tietoisesta valintojen tekemisestä vaikuttaa tässä kehyksessä mielettömältä tai toisille, helppoa elämää eläville kuuluvalta

- Ryhmään osallistumistakin tulkitaan suhteessa itsekuriihanteeseen ja miehisiin rooleihin, sekä autonomiaan/vapauteen että hierarkioihin/alisteisuuteen.
- Sosiaaliset sidokset velvoittavat pysymään osana päihdelähtöistä yhteisöä/osallisuuden vaihtoehdottomuus
- Juomisen vähentäminen voidaan tulkita heikkoudeksi, uhkana tämän paljastuminen
- Juomisen vähentämisen hyvinvointi/asiaperusteet ja puheen tasolla kerrotut faktat voidaan kokea epäoleellisiksi tai epäluotettaviksi

TAPATUUNAUUS-RYHMÄTOIMINTAAN OSALLISTUMINEN RANKKUUDEN KEHYKSESSÄ TULKITTUNA?

MAHDOLLISUUKSIA:

- Jaetun kokemusmaailman ja –kielen tasolla tapahtuva toisten tunnistaminen, jaettu sosiaalinen todellisuus
- Yhteenkuuluvuus ja yhteisöllinen auktoriteetti asiaperusteluita merkittävämpää ryhmään osallistumisessa
- Puhetta tärkeämpää omaehtoinen toiminta ja tekeminen >>yhteistoimijuus
>> mahdollisuus tarkkailla toisia & tulla hyväksytyksi
- Oman toiminnan (tahdonalainen) hallinta > tulee sellaisena nähdyksi
- Sosiaaliset sidokset > (juomista korvaava) yhteisöllisyys

>> osallisuus (päähteettömässä) arjessa

LÄHTEET:

Foucault, Michael (1998) Seksualisuuden historia I–III. Tiedontahto. Nautintojenkäyttö. Huoli itsestä. Helsinki: Gaudeamus.

Hietala, Outi (2013) A-klinikan asiakaskahvilassa – etnografinen tutkimus asiakkaiden juomiselle ja ammattiavulle antamista merkityksistä Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu, A Tutkimuksia 37.

Kortteinen, Matti (1992) Kunnian kenttä. Suomalainen palkkatyö kulttuurisena muotona, Hanki ja jää, Hämeenlinna.

Smith, Dorothy (2005) Institutional Ethnography: A Sociology for People. Oxford: Altamira Press.

Snibbe A C, Markus H R (2005) You Can't Always Get What You Want. Educational Attainment, Agency and Choice. Journal of Personality and Social Psychology, 88 (4), 703-720.

Sulkunen, Pekka, Alasuutari, Pertti, Nätkin, Ritva & Kinnunen, Merja (1985). Lähiöravintola. Helsinki: Otava.

KIITOS!

